

Ďalší pohľad na literatúru posledných dvoch dekád

Margit Erdélyi

Literatúra ako druh umenia prináša svedectvo minulosti, ktoré spredmetňuje súčasnosti. Samozrejme, v množstve písaných i nepísaných foriem týchto „záznamov“ (veď literatúra nie je len v písanej podobe) sa pre ďalšie pokolenia uchováva azda to najlepšie, najhodnotnejšie. Chce sa nám veriť, že čas – ten neoblomný činiteľ – je objektívnejší ako ľudská selekcia, ktorú však nemôžeme „obísť“ pri pohľade na plody literárneho diania dávnejších či bližších epoch. Aj z toho dôvodu každá doba prináša so sebou hodnotiace súdy či priam závery, ktoré vo forme recenzií, teoretických príspevkov, štúdií či dokonca knižných publikácií núkajú informácie prípadným záujemcom. Takto sa spájajú objektívne fakty tej-ktorej doby (tvorby, literárneho diela...) so subjektívnymi pohľadmi (najmä autora) a spoločne vytvárajú na báze (určitej) interpretácie umeleckého textu, biografických údajov a iných záznamov spleť čiastočne imaginárnych sieťí (čo v literatúre nie je imaginárne?), ktoré vyúsťujú do toho, aby skúsenejší i laický čitateľ dostal informácie o tom, čo sa v literárnom živote toho-ktorého národa udialo, napísalo, ba pretrvalo v takej podobe, že zaujme aj dnešného kritika/čitateľa – teda aj autora-teoretika.

Vydávanie encyklopédií spisovateľov, dejín literatúry, pomocných príručiek či skrípt má na Slovensku dlhodobú tradíciu. Tieto knižné publikácie, ktoré sú zväčša (vychádzajúc z ich samotnej formy i spoločenskej požiadavky) kompilačného, sumarizujúceho (ak sa to, samozrejme, aspoň čiastočne dá) charakteru.

Odborná publikácia Patrika Šenkára s názvom *Slovenská poézia, próza a dráma po roku 1989 alebo 89 autorov po roku 1989* predstavuje po kratších teoretických kapitolách všeobecnej charakteristiky doby tvorbu literátov (poetov, prozaikov, dramatikov) tvoriacich (aj, resp. najmä) po roku 1989 na Slovensku. Autor striktno dodržiava vytýčený časový predel, pri konkrétnej selekcii aj v úvode spomína (prirodzené) subjektívne hľadisko, ktoré sa dá identifikovať už v „charaktere a konkretizácii“ výberu jednotlivých autorov. Zmena politického systému v roku 1989 kladne (a pochopiteľne) „zaváňa“ aj v „obsahoch“ jednotlivých medailónov, najmä pri tematike diel novej dekády, veď „zmena spoločenského a politického systému v novembri 1989 mala u nás mimoriadny význam pre všetky zložky spoločenského života, teda aj pre literatúru. Nové podmienky vytvorili predpoklady na tvorbu nových koncepcií i nové chápanie funkcií

literatúry“ (c. d. 13). Tým sa vlastne viac aktualizuje vybraná oblasť i časový úsek autora, špecifikuje sa jeho záujmová oblasť a rozvrstvuje sa pole pôsobnosti diela. Samozrejme, prináša to aj určité úskalia, avšak vychádzajúc z „nemonografickej“ typologizácie a zaradenia publikácie je to ešte únosné.

Po úvodnej kapitole, v ktorej autor dôsledne a jednoznačne „predkladá“ svoju publikáciu záujemcom a vysvetľuje svoj zámer či pracovnú metódu, nasleduje časť, v ktorej uvádza dôležité okolnosti, fakty, medzníky vo vývine slovenskej literatúry (spisovateľské organizácie, literárne časopisy, spolky atď.). Je to na osoh, veď samotné portréty autorov by boli bez takéhoto „rámca“ priam vytrhnuté z kontextu. Takto sa im však „dokresľuje“ charakter a čitateľ môže prirodzene identifikovať všeobecný i konkrétnejší kontext vzniku daného diela. Ďalšia kapitola približuje literárnu činnosť slovenských poetov po roku 1989 (spolu so 41 medailónmi). Nasledujúca časť je venovaná vybraným slovenským prozaikom po roku 1989 (spolu s 35 medailónmi). Významným vkladom je aj kapitola, ktorá uvádza (opäť vybraných) spisovateľov ako súčasť literárneho vzdelávania (po roku 1989). Autor tu vychádza z didaktického aspektu súčasnej školskej praxe, t. j. uvádza prozaikov, ktorí patria, myslím si, do klenotnice slovenského písomníctva posledných desaťročí v slovenskej kultúre. Uvedomujeme si však nie príliš priaznivý fakt, že naša súčasná škola dáva do popredia texty prozaického charakteru (aj doba je čoraz väčšmi prozaickejšia...), ale bolo by azda prísažné uvádzať podobným spôsobom aj niektorých básnikov či dramatikov (veď aj oni sú súčasťou učebníc, teda literárneho vzdelávania). Sériu literárnej činnosti publikácie uzatvára posledná časť knihy, ktorá vystihuje slovenských dramatikov, opäť z výberového aspektu (spolu s 13 medailónmi).

Publikácia otvára široké možnosti na diskusiu, pri ktorej každá strana, každý dobre myslený úsudok by mal svoje opodstatnenie. Dôležité je však to, že autor sa podujal na spracovanie zvolenej témy do tej šírky i hĺbky, ktorú determinuje aj jeho čitateľská skúsenosť a pedagogická prax. Kniha bude určite dobrým pomocníkom najmä pre poslucháčov-slovakistov, ale môže poslúžiť aj čitateľom, ktorí si mylne myslia, že literárne dianie a vydávanie príťažlivých kníh sa končilo prechodom do novej spoločenskej situácie nielen na Slovensku, ale aj v celej strednej Európe.

Šenkár, Patrik:

Slovenská poézia, próza a dráma po roku 1989 alebo 89 autorov po roku 1989.

Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre 2011, 176 s., ISBN 978-80-8094-898-6.

/Knižnica Zošitov Katedry areálových kultúr FSS – zv. 9/